

Begrotingsbehandeling 2019_Speech Minister van Financiën 21 mei 2019

INLEIDING TOT DE ONTWERPBEGROTING 2019

1.Recente economische ontwikkelingen

De Surinaamse **economie** is teruggeveerd uit de recessie van 2015-2016 (drop van het BBP van praktisch 10 procent) en groeide in 2017 boven 1½ procent volgens de cijfers van het ABS. De 12-maands maandelijkse economische index van de CBvS geeft aan dat in 2018 de groei aanhoudt, met ongeveer 3,5% op het einde van het jaar.

De **inflatie** is op het neergaand pad gebleven. Het jaargemiddelde bedroeg in 2017 22 procent, en in 2018 reeds minder dan 10, namelijk 6,8 procent. In het eerste kwartaal van 2019 bewoog het prijspeil zich ook gemoedelijk: januari 0.7, februari -0.1, en maart 0.0 procent.

Hogere exporten en in zekere mate importvervanging (lokaal voedsel, lokale oliederivaten) hebben de **handelsbalans** verbeterd. Ook de verbeterde dienstenrekening (minder uitgaven) droeg bij tot een extern herstel. In 2018 zijn de **deviezenreserves** per saldo toegenomen naar USD 580 miljoen ultimo december, hetgeen 4,8 maanden importdekking inhield (vanuit nauwelijks 3 maanden tijdens de crisis). Per eind-april 2019 bedroegen de reserves ruim USD 612 miljoen (in mei-2016 nog USD 212,5 miljoen). In april hebben we dus een importdekking van 5,1 maanden. De wisselkoers stabiliseerde in 2017-2018, maar ligt begin 2019 onder druk, niet omdat er niet genoeg valuta bij de CBvS en bij de Banken is, maar vanwege de contante US-dollar schaarste.

2.Overheidsfinanciën 2018

Zoals bekend, kwam de traditionele bauxietwinning nagenoeg geheel tot stilstand in 2015, wat een verlies van minstens USD 250 miljoen per jaar aan inkomsten betekende en een verlies aan vaste en contractor arbeidsplaatsen van

ongeveer 2000). In 2018 is er in de **olie en goud** sectoren sprake van toegenomen output en dienstverlening, waaronder de NewMont productie uit de nieuwe goudmijn die goed op schema is, en zijn er voortgaande olie-exploraties met buitenlands ondernemingskapitaal. We waren ook blij te vernemen dat het Saramacca gebied (waarvan de Staat over 30 procent beschikt) op basis van publicaties van IamGold en conversaties met de CEO op schema is om te produceren in de tweede helft van 2019.

Staatsolie hing in 2016 nog een internationaal betalingsdefault boven het hoofd. Echter, door enorme inspanningen van het bedrijf, en gesteund door de Overheid met een lening, sterkte zij aan en haalde zij medio 2018 zelfstandig van de internationale kapitaalsmarkten nieuw investeringskapitaal op. Daarop volgend heeft Staatsolie haar schuld aan de overheid afgelost. De overheid heeft een deel van deze terugbetaling aangewend om eigen dure leningen af te lossen en achterstanden in te lopen. Ook verkreeg zij meer armslag voor duurzame sociale investeringen, zoals in de volks- en middenstandswoningbouw en ook in de infrastructuur.

Mijnbouwinkomsten. De Staatsolie bedrijvengroep boekte in 2018 goede resultaten en heeft meer dan in voorgaande jaren kunnen bijdragen aan de overheidsinkomsten. Bruto afdracht verplichtingen in de vorm van loon- en inkomstenbelasting, dividend en brandstofbelasting voor de groep bedroegen circa SRD 1150 miljoen: een groei van meer dan 20% ten opzichte van 2017.

Het is echter niet zo dat al deze inkomsten naar de staatskas vloeien; dit vanwege de **subsidies aan EBS**. De aankopen van EBS van SPCS stroom en ruwe en geraffineerde olie inputs worden betaald uit enkele van deze overheidsinkomsten middels verrekening. Hierdoor heeft de Staatsolie groep – overigens net als in 2017 – niet voor de volle pond afgedragen, en ontving de overheid netto SRD 400 miljoen i.p.v. SRD 1150 miljoen in 2018.

In het geval van de Afobaka stroomaankopen door Rosebel Goldmines (RGM), waarbij deze IamGold dochter de Staat zou moeten betalen, zijn middels een PPA de middelen echter toegewezen aan EBS. In 2018 gaat het om SRD 70 miljoen. Dit wordt door RGM rechtstreeks op een rekening van EBS bij DSB gestort.

Naast de zonet aangegeven verrekeningen van SRD 820 miljoen, heeft de Overheid EBS verder gesubsidieerd door ook de betaling van de directe

stroomlevering van Suralco aan EBS op haar te nemen. In 2018 bedroegen deze rekeningen SRD 424 miljoen, welke de Staat rechtstreeks aan Suralco heeft betaald. Hierdoor bedroegen de totale subsidies aan EBS in 2018 dan ook SRD 1.244 miljoen. Zoals bij de goedkeuring van de Ontwerpbegroting 2018 bepaald zijn de subsidies zichtbaar op de begroting en is de verantwoordingsplicht van de overheid naargelang. Ik heb dan ook gemeend om met de gegeven uitleg duidelijkheid te brengen in deze materie.

Ten slotte moet in dit verband worden aangegeven dat de realisatie van de subsidie aan EBS hoger ligt dan de raming. De voornaamste factoren hiervoor zijn de gemiddelde hogere brandstof- en afgeleide stroomprijzen en de toegenomen consumptie wegens de uitbreidingen van het EBS netwerk in vooral district en binnenland. In de begroting is SRD 950 miljoen opgebracht en de realisatie ligt dus bijna SRD 300 miljoen hoger.

Suriname: Overheidsontvangsten, 2018 (SRD miljoen)

	2018*
	Totaal
Totale ontvangsten	5,970.0
Ontvangsten mijnbouwsector**	2,139.8
Belasting ontvangsten	1,084.1
Directe belastingen	1,007.6
Indirecte belastingen	76.5
Niet-belasting ontvangsten	1,055.7
Ontvangsten niet-mijnbouwsectoren	3,830.2
Belasting ontvangsten	3,058.3
Directe belastingen	1,182.3
Indirecte belastingen	1,875.9
Niet-belasting ontvangsten	771.9

Suriname: Directe belastingen, 2018 (SRD miljoen)

	2,190	mijnb	niet-mijnb
Totale directe belastingen	2,190	1,045	1,145
Inkomstenbelasting Mijnbouw		680	
Inkomstenbelasting Niet-mijnb.			408
Loonbelasting Ambtenaren			368
Loonbelasting Mijnbouw		315	
Loonbelasting Overigen			355
Ov.dir.belast. Mijnbouw		51	
Ov.dir.belast. Niet-mijnb.			13

Suriname: Indirecte Belastingen, 2018 (SRD miljoen)

	2018*
	Totaal
Totale indirecte belastingen	1,952
<i>w.v. mijnbouw</i>	<i>76.5</i>
Invoerrechten	592
Statistiekrecht invoer + uitvoer	34
Accijns alcoholvrije dranken	45
Houtuitvoer	90
Accijns gedestilleerd	58
Publieke gemakelijkheid	7
Accijns bier	57
Accijns tabak en sigaretten	83
Verbruiksbelasting motorbrandstof	197
Omzetbelasting	788

Suriname: Niet-belasting ontvangsten, 2018 (SRD miljoen)

	2018*
	Totaal
Totale niet-belastingontvangsten	1,827.6
<i>w.v. mijnbouw</i>	<i>1,055.7</i>
Kosten invoer-, uitvoer en doorvoer	9.5
Fiscale boete	2.5
Nummerplaten	5.2
AOV	192.4
Consentrecht	60.8
<i>Royalties</i>	<i>514.3</i>
Navigatie kosten	1.1
Consulaire opbrengsten	46.3
Vergunningsgelden (CEVIHAS)	2.9
Visagelden/PSA/toeristkaart	9.1
Hypotheekbewaarder/Glis/zegelkosten	51.1
Overige niet-belasting ontvangsten	932.6
<i>w.v. mijnbouw</i>	<i>541.4</i>

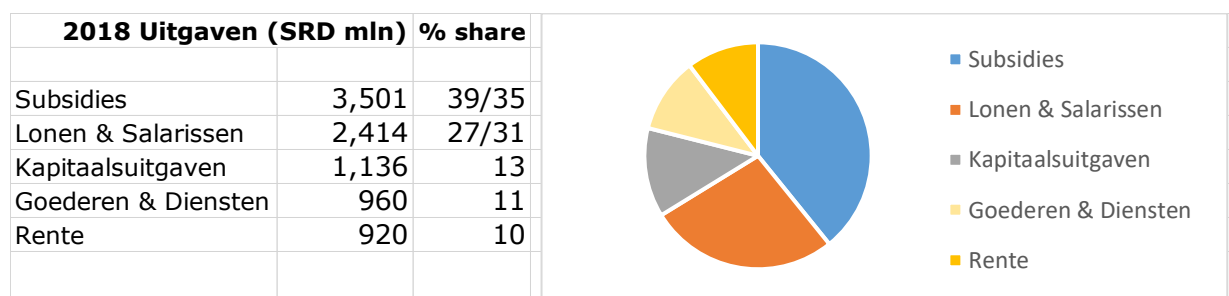
Niet-mijnbouw inkomsten droegen in 2018 bij voor 64 procent van de totale inkomsten. Binnen de directe belastingen was het aandeel van de niet-mijnbouwsectoren 54 procent, binnen de indirecte belastingen echter 96 procent en op de totale niet-belastinginkomsten 42 procent. De vergelijking niet-mijnbouw en mijnbouw inkomsten is aan de hand van totale opbrengsten, dus de verrekeringen op bruto basis meegenomen.

De **totale inkomsten** van de overheid bedroegen rondom **SRD 6,0 miljard**.

De **uitgaven** van de overheid in de vorm van publieke investeringen, lonen en salarissen, en subsidies en transfers hebben als effect dat zij de nationale bestedingen aanzwengelen, en in de omgeving van lage inflatie bijdragen aan koopkrachtversterking en inkomensverruiming.

Het totaal der uitgaven bedroeg **SRD 8,9 miljard**. Hierin zit voor circa SRD 750 miljoen (of ongeveer 3,5% van het BBP) aan kasuitgaven voor extra verplichtingen toegezegd over 2016 en 2017 aan het Pensioenfonds en SZF. Dit behoort tot de sociale commitering van de overheid waarover straks meer.

Uit de **compositie van de totale uitgaven** blijken subsidies de hoogste uitgave te zijn, en wel met 39 procent, gevolgd door lonen en salarissen van s' landsdienaren met 27 procent, en kapitaalsuitgaven als derde met 13 procent.

Over de **koopkrachtversterking** het volgende. Volgend op de loonsverhogingen voor onderwijzend personeel van de publieke en religieuze scholen, de universiteit, en van de ambtenaren, die met terug werkende kracht waren toegepast, heeft de overheid in 2018 ook suppleties gedaan in het Algemeen pensioenfonds Suriname (SRD 489 miljoen), het SZF (SRD 475 miljoen, meer dan de additionele 300 miljoen die DNA gevraagd had) en ten slotte koopkrachtversterking gegeven aan de ziekenhuizen (SRD 121 miljoen). Dit laatste is bovenop de reguliere subsidie uitgaven die elk jaar gepleegd worden op het vlak van de gezondheidszorg. Hieronder vallen de reguliere

subsidies aan ziekenhuizen, het Jeugd tandverzorgingsinstituut, de Regionale gezondheidsdienst, het Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS), Stg Medische Zending Suriname (Medizebs), Stg. Centrale Opleiding voor Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen (COVAB), Stg. Bureau dak- en thuislozen, en enkele anderen. Voor 2018 bedroegen deze bijna SRD 150 miljoen. Zie overzicht.

Suriname: Subsidies en bijdragen (SRD miljoen)

	2016	2017	2018
2019 rank	1,656	2,215	3,501
1 Subsidies aan EBS via de Begroting	230	717	1,244
2 Suppletie aan Pensioenfonds	182	172	489
3 Suppletie aan SZF	111	253	475
4 AOV, kinderbijslag	395	400	408
5 Programma's van Onderwijs	261	277	366
w.v. bijzonder onderwijs	156	221	268
w.v. AdeK Universiteit	63	40	95
6 Programma's van Volksgezondheid	212	326	271
w.v. suppletie aan ziekenhuizen			121
7 Vervoerders (NVB, PLO, schoolvv)	59	41	100
8 Programma's van Sociale Zaken	68	50	62
9 Productie SOEs			38
10 Andere Parastatalen			28
Overige			19
zonder suppleties	1,363	1,789	2,537

In het **subsidieoverzicht** is de vierde grootste subsidiepost dat van AOV en Kinderbijslag stortingen, voor het bedrag van SRD 409 miljoen in 2018. Op de vijfde, zesde en zevende plaats in 2018 staan programma's Onderwijs (SRD 366 miljoen, inclusief de salarissen van het onderwijsveld); programma's Volksgezondheid (SRD 271 miljoen, waaronder ziekenhuizenondersteuning); en vervoerders (SRD 100 miljoen). Programma's van Sociale zaken, met andere woorden buiten AOV en Kinderbijslag, bedroegen SRD 62,4 miljoen. Voorts heeft de overheid uitgegeven aan subsidies aan commerciële staatsbedrijven SRD 38 miljoen en aan niet-commerciële parastatale instellingen SRD 28 miljoen. Onder de laatsten vallen de organisaties die statistiek verzorgen, diverse management en control functies uitvoeren, zoals de CLAD en Rekenkamer, standaarden uitvaardigen en toezicht voeren, of aan research en development doen.

Het niveau van de **totale subsidies** in 2018 was SRD 3,5 miljard of ongeveer 39 procent van de staatsuitgaven. Dit was meer dan 1,5 maal het niveau van 2017, wat t.o.v. het voorgaande jaar ook al met een derde was toegenomen.

Deze verhoudingen duiden op 2 zaken: 1. de begrotingsuitvoering heeft de sociale doelen van het overheidsbeleid ondersteund. Er gaat een substantieel deel van de publieke middelen naar subsidies en transfers aan programma's van het onderwijs en de gezondheidszorg, aan groepen die behoren tot de sociale categorieën, en aan algemene prijsondersteuning opdat de kosten van levensonderhoud en van bedrijfsvoering draagbaar blijven voor belangrijke segmenten van de samenleving. 2. De Staat houdt dit vol ook na de jaren van acute crisis en wel zolang tot de hervormingsplannen kunnen worden uitgevoerd om op een fatsoenlijke manier en zonder sociale achteruitgang of nadelig voor behoud van klein en middelgroot bedrijf de subsidies gefaseerd en specifiek te kunnen terugdringen.

Salarissen aan 's Landsdienaren bedroegen SRD 2.414 miljoen. De salarissen van de groep onderwijzers en de groep docenten en personeel universiteit zitten beiden bij subsidies. Indien we dit weghalen uit Subsidies en overhevelen naar Lonen en Salarissen dan is het aandeel van subsidies tegenover salarissen 35 om 31 procent (i.p.v. 39 om 27).

Kapitaalsuitgaven noteerden SRD 1.136 miljoen, wat betrekkelijk hoger is dan in achterliggende jaren. Het betreft hier een scala van uitbreiding van wegen en bruggen infrastructuur, alsmede kapitaalsinvesteringen in diverse economische en sociale sectoren en op het gebied van verbetering van de energie- en watervoorziening.

De **infrastructurele werken** van de overheid beogen daarbij een extra spin off naar toekomstige economische groei. Publieke investeringen in infrastructuur ter verbetering van het economisch potentieel, in het studentencomplex, in de woningbouw en water en energie ontsluiting van districten en verre regio's zijn gestaag van de grond gekomen. Deze investeringen worden heel veel gepleegd met het betrekken van de particuliere sector in de uitvoering, en soms ook management, van projecten. Dit schept extra binnenlandse werkgelegenheid, ervaring en inkomen voor lokale ondernemingen in allerhande transport en diensten toeleveringssectoren.

Suriname: Kapitaalsuitgaven, 2018 (SRD miljoen)

	2018*
	Totaal
Totale kapitaalsuitgaven	1,136.0
Naar ministerie:	
Landbouw, Veeteelt en Visserij	60.5
Reverse linkage project between Suriname and Malaysia in Rice production (IsDB)	7.3
Wageningen Pumping Stations (EximBank India)	53.3
Natuurlijke hulpbronnen	42.7
Water sector (SWM) - (AFD)	3.7
Energy Loan Investment (IDB)	36.1
Power project Suriname (CDB)	2.8
Onderwijs, Wetenschap en Cultuur	95.4
TVET project fase 2. service Ijarah agreement (IsDB)	1.5
IsDB Technical & Vocational Education and Training Project USD	4.4
CDB Technical & Vocational Education and Training Project "OCR loan account"	0.4
CDB Technical & Vocational Education and Training Project "SFR loan account"	0.1
Israel Discount Bank (ADEK University)	0.0
Banca Monte dei Paschi di Siena (Italy) (ADEK University)	51.3
Basic Education Improvement Program II (BEIP 2) phase 1 (IDB)	37.8
Openbare Werken, Transport en Communicatie	913.8
Housing Project (China Exim bank)	26.5
EximBank-concessional loan Rehab roads (Dalian IV) -2016 (CHINA)	532.2
Industrial and Commercial Bank of China Limited	223.2
Urban Development and Housing (IDB)	2.6
Woningbouw project	129.2
Volksgezondheid	23.6
Health System Strengthening Project (IsDB)	1.0
Health Facilities Improvement Project (OPEC)	22.6

Ten slotte, bestedingen aan **goederen en diensten** van de centrale overheid en **rentebetalingen** op binnenlandse en buitenlandse leningen noteerden rondom 10 procent van de uitgaven elk.

Met het voorgaande is verslag gedaan van de overheidsinkomsten en de uitgaven.

Vervolgens zal ik ingaan op de financiering van het tekort van de Staat en het daarbij gehanteerde leningenbeleid. Ervoor wens ik aan te geven welke verplichting de overheid heeft om te publiceren en om informatie aan DNA en de Rekenkamer af te geven.

Het Ministerie van Financiën verschaft **op reguliere basis de realisatietabellen Overheidsfinanciën aan DNA**. Het zogeheten "flashreport" bevat 15 tabellen, waarvan twee met een totaal overzicht, zeven met details over de ontvangsten, en zes gedetailleerde tabellen over de uitgaven. Deze data

worden eveneens gepubliceerd op de website en tevens in een email-listing verzonden aan binnenlandse en buitenlandse gebruikers. Op basis van de nieuwe concept comptabiliteitswet die in uw college wordt behandeld zal de overheid in de toekomst de flashreport rapportage aanvullen met de staten van de ministeriele begrotingsrealisaties. De mogelijkheden hiertoe zullen worden voorbereid middels uitbouw van de IFMIS functionaliteit.

Daarnaast stelt **artikel 8 van de Wet op de Staatsschuld** dat de publicatie van de Staatsschuld door de Minister van Financiën moet plaatsvinden, en wel op kwartaalbasis, waarbij dan de schuld/BBP ratio's moeten worden gepresenteerd. Zulks geschiedt inderdaad sinds juni 2017, en uiteraard met in achtneming van alle wettelijke vereisten voor berekening van de schuld. Het is goed om erbij stil te staan dat deze kwartaalgewijze publicatie door het Ministerie in de dagbladen, niet aflat dat **tussendoor er cijfers over de staatsschuld worden gepresenteerd en gepubliceerd**. Het Bureau voor de Staatsschuld heeft het op zich genomen om op maandbasis de schuldenstatistiek op te stellen en te publiceren. Haar informatie is up-to-date tot en met februari 2019. Ook publiceert zij een kwartaalrapport waarbij alle afgesloten leningen, met hun doelen, bestemming en de financieringsvoorwaarden - zoals looptijd, rentevoet, en eventuele grace periode - worden weergegeven.

Dit is een grote mate van **transparantie**, waarbij op regelmatige wijze belangrijke kern macro-economische gegevens over onze economie gepubliceerd worden, en dit gebonden is aan nationale wetten en internationale standaarden die steeds beter toegepast worden.

Ook andere instituten hebben een verantwoordelijkheid bij de verificatie van beleid en een toetsing op doelmatigheid. Hieronder vallen bijvoorbeeld de CLAD en de Rekenkamer. De **CLAD** heeft ondertussen de begrotingsrekeningen voor 2018 van alle 16 ministeries onderzocht en concept rapporten met knelpunten en verbeteringsaanbevelingen opgesteld. Dit is een toetsing van het vermogen van het overheidsfinancieel systeem om de gepleegde uitgaven adequaat weer te geven. De registratie door ministeries van de ontvangsten van niet-belastingmiddelen is eveneens doorgelicht. De CLAD heeft de lead in het traject waarbij in samenwerking met het Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI) ook de financiële administratie en verslaglegging door elke parastataal zal worden geëvalueerd, en deze overheidsinstellingen en staatsbedrijven begeleid zullen worden om uiteindelijk aan de verplichtingen van de nieuwe Wet op de Jaarrekening te kunnen voldoen.

De **Rekenkamer** heeft eveneens een controlerende functie. Zij vermeldt in haar 2018 verslag dat zij van het Bureau voor de Staatschuld 170 stukken aangaande schuldverwerving en –aflossing ter registratie heeft ontvangen, en deze documenten heeft vastgelegd. Tevens informeert de RK over haar onderzoek naar het proces van toewijzing van subsidies door SoZa en Financiën voor een totaalbedrag van SRD 5.457.246,00 in 2017. In haar verslag meldt de Kamer dat zij haar conclusies trok na documenten betreffende relevante wet- en regelgeving te hebben geanalyseerd en interviews met sleutelpersonen te hebben gevoerd. De kamer zegt vervolgens dat zij van Financiën enkel een schriftelijke beantwoording heeft ontvangen maar daar geen ter plekke toetsing heeft kunnen uitvoeren. Om deze reden zegt de RK dat zij geen oordeel kan geven over de rechtmatigheid van handelen van Financiën en SoZa in deze.

Voor alle duidelijkheid doet Financiën hierbij verslag van het Rekenkamer verzoek en hoe wij hierop zijn ingegaan. Een verzoek van de kamer voor gesprek is ingewilligd, welke werd gehouden op 28 mei 2018. Hier kwamen tal van documentverzoeken voor het licht, waarvan Financiën vroeg dat op schrift te stellen. De bedoelde Rekenkamer brief droeg de datum van 21 juni en zij vroegen om de gegevens uiterlijk op 20 juli op te sturen. Onze brief met uitgebreide beantwoording van de gestelde vragen en nog twee bijlagen is op 19 juli 2018 uitgegaan. Echter, enkele dagen tevoren bezochten plotseling, en onaangekondigd, twee medewerkers van de Rekenkamer het kantoor van de desbetreffende afdeling. De leiding en sectie coördinator waren op dat moment afwezig. Bovendien was er het begrip van het overleg dat een vervolg bezoek pas aan de orde zou zijn na de informatieverstrekking. Financiën heeft echter nooit een reactie gekregen op haar afgegeven materiaal en voorstel voor vervolfbezoek. Financiën betreurt het gebeurde en zal aan het college de brief van Rekenkamer en de antwoordbrief van Financiën, inclusief de bijlagen, doen toekomen, om aan te tonen dat wij absoluut geen enkel onderzoek in de weg staan of geen openheid van zaken geven. Ten aller tijde is Financiën bereid om andere instanties in de gelegenheid te stellen hun werk te doen.

Financiering van het tekort van de Staat in 2018 was hoofdzakelijk op basis van binnenlandse middelen, wat de trend van 2017 voortzet. Een vergelijking van beide jaren toont evenwel verschillen voor zowel de buitenlandse als binnenlandse financiering. In 2018 is er lichtelijk meer getrokken op de buitenlandse leningen, namelijk circa USD 185 miljoen tegenover bijna USD 157 miljoen in 2017. Er is echter betrekkelijk meer afgelost. Vanwege de Staatsolie terugbetaling aan de Staat, zijn er enkele dure buitenlandse schulden vervroegd afgelost. Aflossingen bedroegen in 2018 ongeveer USD 139 miljoen tegenover USD 53 miljoen in 2017. Deze activiteiten beïnvloedden de schuldenlast gunstig

omdat de gemiddelde rentevoet erdoor is gedaald. De netto buitenlandse schuldtoename (gelijk dus aan het bedrag van de netto belening) was ongeveer USD 35 miljoen. De buitenlandse schuld is aldus toegenomen van circa USD 1.682 miljoen p.u. 2017 tot circa USD 1.716 miljoen p.u. 2018.

De binnenlandse financiering van het tekort in 2018 heeft plaatsgevonden vanuit het tegoed op de rekening van de Staat bij de CBvS nadat die gevoed was door de staatsolie aflossing en na aftrek van de eerder genoemde aflossingen op de buitenlandse schuld. In de financiering statistieken vanaf mei is dit duidelijk te zien. Daarnaast is er geleend bij de algemene banken en op basis van leverancierskredieten bij enkele grote aannemers. De binnenlandse schuld nam toe van SRD 5.384 miljoen tot SRD 5.811 miljoen eind-2018.

Het mag herhaald worden dat het **leningenbeleid** een groei-stimulerend doel heeft en de buitenlandse leningen voornamelijk worden aangegaan met niet-commerciële partijen. Deze bieden een langere looptijd en lagere rente, en vaak een aantrekkelijke grace periode, aan. Door dure leningen af te lossen zijn de aandelen van multilaterale en commerciële leningen afgenomen. De bilaterale leningen zijn met China, India, Israël, Italië, etc. De rentepercentages zijn lager dan van commerciële partijen, en in een aantal gevallen zelfs onder die van de multilaterale instellingen. Opgemerkt wordt ook dat de binnenlandse aannemersleningen ook gunstige voorwaarden hebben. Dit valt terug te lezen in de kwartaalverslagen van het Bureau voor de Staatsschuld. De verhouding tussen de concessionele leningen en de commerciële leningen is 60 om 40 procent. In de 40 procent is de kapitaalmarktobligatie die wij in 2016 aangingen ruim 22 procent. Dus andere commerciële leningen zijn slechts 18 procent van het totaal.

Central Government External Debt in USD mln				
	2017	2018	2019-MAR	
				end-Mar19
				shares
Multilateral creditors	636.8	619.2	618.2	36
Bilateral creditors	344.2	411.2	403.5	24
Commercial creditors	701.7	685.3	688.7	40

In 2018 is **geen beroep** gedaan op Artikel 21 van de Bankwet om **voorschotten** van de CBvS op te nemen. Op basis van de veranderingen in de economie is dit in 2019 wel gebeurd. Het **gerealiseerd begrotingstekort 2018** bedraagt SRD 1.789 miljoen, tegenover SRD 1.442 miljoen van de

raming. Voorts, de BBP projectie – zoals uitgevoerd door het Planbureau op basis van meest recent beschikbare Nationale Rekeningen – is substantieel lager dan het geval was bij de tot standkoming in augustus 2017 van de Ontwerpbegroting. Bij het ontwerp was het geschatte BBP voor 2018 SRD 28,8 miljard; thans is de projectie voor het BBP 2018 SRD 25,8 miljard. Hierdoor komt het tekort uit op **6,9 procent** (i.p.v. 5,0 procent).

Suriname: Realisatie Begrotingstekort 2018

	2018 ^{*1)}	
Totale begrotingsontvangsten	7,447	
Ontvangsten	5,970	
Belasting ontvangsten	4,142	
Directe belastingen	2,190	
Indirecte belastingen	1,952	
Niet-belasting ontvangsten	1,828	
Totale begrotingsuitgaven	9,235	
Uitgaven	8,932	
w.v. betaling achterstanden vorige dienstjaren	754	
Lopende uitgaven	7,796	
Personele uitgaven	2,414	
Aanschaf goederen en diensten	960	
Subsidies en bijdragen	3,501	
Interest	920	
Kapitaalsuitgaven	1,136	
Begrotingstekort, realisatie	-1,789	BBP proj 25,768 -6.9
Begrotingstekort, raming	-1,442	28,777 -5.0

De **realisatie van het overheidsfinancieel beleid van 2018 samenvattend** geeft aan dat de overheid de koopkracht van de burgerij verder heeft weten ondersteunen door loon- en arbeidsbeleid en tevens middels subsidies en transfers. Niet alleen zijn zwakke groepen rechtstreeks ondersteund, maar ook is prijssubsidie toegepast op algemene goederen zoals transport, medische zorg, onderwijs en nutsvoorzieningen ten gunste van huishoudens en productiebedrijven. Het IMF en de rating agencies hebben het economisch klimaat en de nabije verwachtingen bestempeld als een "voorzichtig optimisme". Dit is iets dat wij ook beamen. We zeggen dat we uit het dal zijn maar het nog

geen haleluja is. Er moet nog veel verzet worden om de economie duurzaam stevig en weerbaar te maken. En daar zetten we ons ook voor in.

3. Begroting 2019 en de verwachtingen

De ontwerpbegroting 2019 beoogt versnelde realisatie van programma's die gunstige condities scheppen voor toenemende groei en ontwikkeling. Eveneens worden de hervormingen op het gebied van beheer van overheidsfinanciën (Public Financial Management), capaciteitsopbouw en fiscale transparantie voortgezet.

Het overheidsfinanciën **beleid** zal stabiele macro-economische effecten bewaken en streven naar lange-termijn houdbaarheid. Het efficiënt en effectief benutten van staatsinkomsten en de transparante verantwoording van de ontvangsten en uitgaven blijven dan ook een focus in het dienstjaar 2019. Aan de inkomstzijde worden de belastingwetgeving en de belastingadministratie verder hervormd voor een hogere effectiviteit en klantvriendelijkheid van de inning. De overstap op het zogeheten BTW systeem is vooruitgeschoven om de voorbereidingen daartoe in zorgvuldigheid te kunnen treffen. Aan de instelling van treasury operaties, cash management en modernisering van het overheid financieel informatie systeem wordt verder gewerkt. Geleende financieringsmiddelen zullen enkel ten behoeve van groei en sociale ontwikkelingsprojecten worden ingezet en zullen voor een effectieve uitvoering technisch worden ondersteund door binnenlandse en buitenlandse partners.

De vorig jaar aangenomen wet op de **rij- en voertuigen belasting** is ingegaan per 1 januari 2019. Het is van toepassing op alle rij- en voertuigen die zich op de openbare weg bevinden. Ondertussen heeft het overleg met gebruikersgroepen en andere instanties geresulteerd in enkele acties die worden uitgevoerd. De instructie aan controle instanties is gegeven om voorlopig de nadruk te leggen op de burgerzin voor het nakomen van de betalingsverplichting. Verscheping van de controle zal in de tweede helft van het jaar plaatsvinden, na aanpassing van de wet. Categorieën zoals aanhangwagens en opleggers worden niet opnieuw belast aangezien het hoofdvoertuig de belasting al draagt. Een eenvoudiger tariefstelsel dat duidelijk verband houdt met gewicht van het voertuig zal worden opgesteld. Eveneens zullen de strafbepalingen in de wet worden aangepast zodat deze evenrediger zijn.

Tot nog toe is er circa SRD 50 miljoen ontvangen aan rij- en voertuigenbelasting. In de wet is opgenomen dat minstens 10% van de opbrengst zal worden besteed aan de Wegenautoriteit. Na de eerste regeringsevaluatie is besloten om de wet materieel uit te voeren en **alle opbrengsten te besteden aan de districten en de Wegen Autoriteit**, zodat er diverse hoognodige infrastructurele werken kunnen worden uitgevoerd. Aan de districtscommissarissen is gevraagd om samen met de structuren in het district een meldpunt op te zetten. De samenleving kan bij dit meldpunt terecht om hun hulpvraag over de infrastructuur in hun respectieve woonomgeving te deponeren. Gaandeweg het traject zal een website worden gebouwd, waarbij transparant inzicht zal worden verstrekt over hoe alle ontvangen middelen worden besteed.

Discussie is ook gaande over de **belastingendruk** via de loonbelasting en inkomstenbelasting op vaste inkomens, welke verplaatst zal worden bij de introductie van belasting op consumptie. Scenario's worden nu uitgewerkt, het e.e.a. als onderdeel van het beleid van deze regering, en ook in reactie op de reeds jarenlange vraag van de vakbeweging om te gaan naar een rechtvaardiger belasting stelsel.

Het **overheidstekort voor 2019** wordt geraamd op wederom 5,0 procent van het BBP. De projectie van het BBP 2019 bedroeg echter SRD 32 miljard; dit was de schatting vorig jaar vóór de publicatie van het ABS cijfer over het 2017 BBP. Na de publicatie worden de BBP projecties bijgesteld en thans is de schatting van het 2019 BBP op circa SRD 27,7 miljard. Hierdoor zou het begrotingstekort van 5,0 procent bbp ongeveer SRD 1.385 miljoen bedragen.

Om het pad van fiscale consolidatie te verankeren zal met buitenlandse en binnenlandse middelen worden gefinancierd op een wijze die de macro-economische stabiliteit behoudt. Studies naar de hoogte van de monetaire aggregaten in verhouding tot de hoogte van het BBP geven aan dat zolang binnen een bepaalde grens deze ratio **non-inflatoire** verwachtingen en condities in stand houdt. Met in achtneming van deze "ratio" of anker wordt een zekere groei van de monetaire aggregaten toelaatbaar geacht. Daar deze groei wordt bepaald onder andere door de binnenlandse kredietverlening geeft dit richtsnoeren aan het monetaire prudentie beleid ten aanzien van zowel particuliere als publieke oorzaken van liquiditeitsvermeerdering.

Vanwege deze **wisselwerking** is het gezamenlijk bediscussiëren en evalueren van het **macro-fiscaal en monetair beleid** door de monetaire autoriteiten van belang. Voor alle duidelijkheid en zekerheid is dit overleg vroeg in 2019

wederom opgestart en wordt voortgezet in het primaire belang van de transparantie en stabilisatie van de algehele financieel-monetaire ontwikkelingen. Een technische werkgroep van vertegenwoordigers van Financiën en de CBvS is belast met de voorbereidingen voor het kunnen nemen van besluiten over het te voeren beleid. Later deze maand zal via een overeenkomst tussen het Ministerie en de CBvS de relatie worden geformaliseerd ter algemene coördinatie van het Fiscaal en Monetair beleid. Het is in nationaal belang dat er over de raakvlakken en wisselwerking van het beleid voldoende afstemming wordt gepleegd. Voorts is ook geruststellend dat het reeds enkele maanden geïntensiveerd overleg op een professionele wijze gebeurt en de focus is op kruisbestuiving van de onderzoeken en analyses. Tevens wordt daarbij de zelfstandigheid van beide instanties in het operationele van de uitvoering van de eigen werkzaamheden in alle aspecten gerespecteerd.

Afspraken over het kunnen opnemen van voorschotten onder de voorwaarden **van Artikel 21** van de Bankwet zijn dan ook gemaakt met een goed besef en begrip over deze voorwaarden. De Bankwet zal in deze wederzijds strikt gevolgd worden. De opname van voorschotten is tegenover onderpand, en de trekking heeft een tijdelijk karakter, zoals ook bepaald in de Bankwet. Voorts is rekening gehouden met de impact op het binnenlandse **schulddraagvlak**, en eveneens met de mogelijke impact op de **inflatie**. Hierbij is de conclusie getrokken dat het niveau van de monetaire aggregaten zich volstrekt niet in de gevarezone bevindt. De inflatieverwachtingen voor 2019 zijn dan ook een percentage van tussen 4,5-5,5 procent, waar het eerste kwartaal zelfs al onder ligt. Focus is om toch wel met het verbeteren van het economisch klimaat en het verdiepen van de binnenlandse kapitaalmarkt uiteindelijk Artikel 21 definitief te schrappen uit de bankwet.

Afstemming over het **deviezenvraagstuk** is er eveneens. Communicatie over de beleidsvoering en praktische aspecten van toezicht en ordening van de deviezenmarkt wordt gevoerd door de Governor, waarbij de **CBvS continue in overleg is met het financiële wezen**. Mede op grond van afstemming tussen de monetaire autoriteiten, het overleg en de samenwerking van de CBvS met de algemene banken, de cambios en andere financiële toezicht organen worden er vanuit de CBvS lijnen uitgestippeld waarlangs de wisselkoers naar beneden zal moeten worden gebracht. De instellingen hebben zich gecommitteerd aan de **stabilisatie en het verder omlaag brengen van de wisselkoers**. De Governor heeft inmiddels informatie hierover verstrekt en wij verwachten dat hij in de nabije toekomst dieper op de materie zal ingaan.

Besef bij het publiek moet er zijn dat ons land een **de jure flexibele wisselkoers** heeft, en dit de facto de ruimte geeft om **legitieme monetaire instrumenten** in te zetten ten einde stabiliteit te bewaken en te bevorderen. Ter ondersteuning van dit beleid en de maatregelen kan ik slechts benadrukken dat de markt zelf, en in deze elke verantwoordelijke burger en ondernemer, eveneens de **plicht hebben om rust** op het prijzen en koersenvlak te bewerkstelligen. Speculaties en of het aanwakkeren van onrust is geen daad van verstand en welwillendheid. Dit moet worden nagelaten indien het belang van een gezonde economie en welvarende samenleving in het vizier staan. We gaan anders allemaal verliezers zijn.

In de achterliggende weken heeft de regering en het Ministerie ook steeds verslag gedaan van de **afgesloten leningsovereenkomsten** met bevriende overheden en internationale financiële instellingen. Deze overeenkomsten zijn een raamwerk voor te verkrijgen technische assistentie ten gunste van de Surinaamse ontwikkelingsprogramma's en de know-how transfer naar ons eigen kader. Op deze wijze zullen er duurzame projecten uitgevoerd worden met geleend kapitaal dat zichzelf uiteindelijk ook terugbetaalt. Een van de succesverhalen is toch wel de overeenkomst met de Wereldbank voor het baggeren van het Saramaccakanaal.

Over de overname door Staatsolie van het 30% overheidsaandeel in de Saramacca-concessie van RGM worden de opties uitgewerkt, waarover u nader zult worden geïnformeerd. Staatsolie is een volwassen bedrijf dat heeft getoond in staat te zijn om moeilijke perioden goed te boven te kunnen komen. Uiteraard zult u het voorstel spoedig in uw geacht college ontvangen.

Ingaande op de kwestie SPSB. Het resultaat van het bedrijfsmatig onderzoek door CLAD en de externe accountant wordt uiteraard afgewacht, en aan deze instanties is aangegeven dat dit een dringend karakter heeft. Belangrijk is om te weten dat er bij het onderzoek zal worden beoordeeld aan de hand van de gangbare normen voor alle banken. In een onderhoud met de President heeft de PG aangegeven eerst met een vooronderzoek te starten. In het belang van het bankwezen laten wij de resultaten van het onderzoek afwachten voordat er onverantwoorde uitspraken worden gedaan.

SPSB heeft net als de andere commerciële banken een rekening van de Ontvanger der Belastingen en een rekening van de Ontvanger der Invoerrechten en Accijnzen. Op deze rekeningen worden algemene middelen van de Staaskas gestort door bedrijven en personen die belastingplichtig zijn of op een andere manier de overheid moeten betalen. Het Ministerie van Financiën en zeker ook

de Belastingdienst ontvangt afschriften van al haar rekeningen. Zo weten wij precies welke middelen er gestort worden.

Net zoals de meeste andere banken verricht SPSB ook betalingen voor de overheid. Maar het was vooral de SPSB die in de moeilijkste jaren middels voorschotten spoed betalingen voor de Overheid heeft gedaan zoals in het kader van het huisvestingsbeleid en de sociale uitkeringen. Het stakingsspook stak vaak de kop op als dreigde dat wegens de zeer geringe middelen de Overheid bepaalde uitgaven niet op tijd kon doen. Door deze voorschotten konden we dan toch vooruit en rust en voortgang van diensten garanderen. Uiteraard, zodra het geld er weer was konden de voorschotten worden terugbetaald, die immers uit de eigen middelen van SPSB kwamen en dus weer teruggestort dienden te worden. Er zijn nimmer onregelmatigheden bij ons gemeld en alle bankrekeningen, inclusief die bij SPSB, worden correct gecleared in het beveiligd interbancair systeem. De diensten van SPSB aan de Overheid en de gemeenschap zijn waardevol. Het moni karta systeem van SPSB en het openen van rekeningen voor mensen die nooit eerder een rekening hadden, zijn de vele voordelen die zich bewijzen boven de contante transacties. Ook het instellen van girale diensten bij de belastingen en bij de douane die hierdoor het kasgedrag hebben teruggedrongen wordt als zeer positief ervaren.

Ik moet erbij vermelden dat alle overheidsbestedingen volgens de goedgekeurde begrotingen gaan, met in achtneming van de comptabele regels, en binnen het financieel verantwoordingssysteem IFMIS. Rapportage van alle rekeningen van de overheid geschied naar verschillende afdelingen van het Ministerie van Financiën en de tabellen van het flashreport die we naar DNA rapporteren zijn een reflectie van ontvangsten en uitgaven van alle overheidsgelden. Deze data worden ook nog gecross-checked met de rapportage van de inkomsten vanuit de belastingen en de douane en de verschillende ontvangstkantoren. Verder ter uwer informatie: alleen procuratie houders van het Ministerie zijn bevoegd om opdrachten te geven en niemand anders.

Tot slot, Voorzitter:

Deze week hebben we een kans om onze economie en onze natie te versterken door de begroting van dit jaar goed te keuren. Laten we het hebben over belangrijke initiatieven die ons land vooruit helpen; het is tijd om de politiek terzijde te schuiven en prioriteit te geven aan de behoeften van onze mensen.

De 2019 begroting, een **Begroting voor Echte Verandering**, plaatst Surinamers voorop; en het vertegenwoordigt de acties die we moeten ondernemen voor het welzijn van onze mensen, om vooruitgang te blijven boeken en om een stabiel Suriname voor iedereen te bouwen.

De Begroting voor Echte Verandering maakt deel uit van onze nationale ontwikkelingsstrategie, die zich richt op het verbeteren van de publieke diensten die onze mensen ontvangen en die ervoor zorgt dat het beheer van de financiën en middelen van ons land gebeurt met integriteit en transparantie.

Het Surinaamse volk heeft ons de opdracht gegeven om de economie te herstellen, en dat hebben we gedaan. Vandaag staan we voor andere uitdagingen. We hebben duurzame economische groei nodig en dit budget heeft de instrumenten die nodig zijn om echte veranderingen te laten plaatsvinden en om stabiliteit te bieden.

We hebben misschien andere ideeën en verschillende plannen voor de toekomst, maar we hebben een gezamenlijk doel: een stabiel en welvend Suriname met het welzijn van onze mensen in het middelpunt. We hebben aanzienlijke vooruitgang geboekt. We hebben de economie gestabiliseerd en kansen gecreëerd, en internationale betrekkingen hebben Suriname geopend voor de hoogwaardige buitenlandse investeringen om een betere toekomst voor iedereen te bouwen.

De **basis** van de Begroting voor Echte Verandering, is dat we dit budget hebben gebouwd met drie belangrijke pijlers in gedachten:

1. De eerste en belangrijkste is transparantie. Aan de basis van verantwoording liggen transparante processen. Fiscale transparantie is de eerste stap naar burgerverantwoordelijkheid en vertrouwen.

Effectieve, accurate en tijdige overheidsbegrotingsinformatie kan de naleving van de belastingwetgeving, bedrijfsinvesteringen, politieke stabiliteit en kredietbeoordelingen verbeteren.

2. De tweede is diversificatie. Een economie gebouwd op meerdere sterke sectoren is stabiel en minder kwetsbaar voor externe schokken, dan de mono-productie.

Economische groei en diversificatie gaan hand in hand.

3. En de derde is integriteit. Onze visie is waarden-gestuurd en wordt geleid door integriteit in regeren ten voordele van de Surinaamse bevolking.

Vertrouwen vormt de kern van onze missie als 's Landsdienaar. We zullen aanzienlijke economische vooruitgang boeken door integriteit en implementatiemodellen die het publieke vertrouwen veiligstellen.

De begroting voor Echte Verandering heeft 3 gewenste **resultaten**:

1. Economische groei en diversificatie
2. Sociale vooruitgang, bereikbaarheid en gebruik
3. Bescherming van het milieu

Geloofwaardigheid en vertrouwen van de Begroting

De begroting van dit jaar zal de ontwikkelingscapaciteit versterken die, in combinatie met het verbeterde informatiesysteem van budgettaire controles en besluitvorming, het ministerie in staat zal stellen om de geloofwaardigheid van de begroting te vergroten en de begroting op basis van feiten te maken.

We zorgen voor geloofwaardigheid van de begroting en fiscale transparantie door:

- ✓ Vroegtijdige waarschuwing over mogelijke overschotten en tekorten
- ✓ Volledige tracking van budgetten
- ✓ Publicatie van budgetplanning- en budgetuitvoering informatie online, die dagelijks is bijgewerkt, en zichtbaar is op een transparantieportaal dat geïntegreerd is met het financieel managementsysteem
- ✓ Levering van eenvoudig te begrijpen budgetoverzichten en handboeken en burgerbudgetten in lijn met de aanbevelingen van de internationale Open Budget Partnership beweging

Conclusie

De crisis was zeer beproevend, maar we hebben toch geleverd. Met het nieuwe budget dat voor u ligt kunnen de nieuwe uitdagingen worden aangegaan. Het is gefocust om verdere positieve veranderingen voor onze toekomst te realiseren. Aan ons allen ligt het om onze geschiedenis te veranderen en samen positieve zaken neer te zetten die als een sterke erfenis voor Suriname overeind zullen staan. Het is missie van groei en succes. Een missie van ontwikkeling van infrastructuur en tot wasdom te laten komen van entrepreneurship. Een missie van productieve investeringen en het benutten van potentieel. Door samenwerken en teamwork zullen we geschiedenis schrijven die Suriname vooruit blijft helpen.

Ik dank u voor de gelegenheid mij geboden, en ik zie uit naar uw vragen en opmerkingen en een verdere vruchtbare begrotingsdiscussie in tweede ronde.